

Domsagohistorik

Värnamo tingsrätt

Text Elsa Trolle Önerfors

Tings- och rådhusinventeringen 1996 - 2007

Eva Löfgren
Ylva Blank
Henrik Borg
Elsa Trolle-Önerfors
Johanna Roos

Göta Hovrätt – Jönköpings län – Värnamo tingsrätt

1680 bildade Östbo och Västbo härad en gemensam domsaga tillsammans med Sunnerbo härad. Sunnerbo härad bröts ut 1779 och bildade en egen jurisdiktion (Sunnerbo härad, se Ljungby tingsrätt).¹ De kvarvarande häraderna bildade Östbo och Västbo domsaga, bestående av två tingslag: Östbo tingslag och Västbo tingslag. De slogs ihop till ett enda tingslag 1948.²

Östbo härad hade sedan länge sitt tingsställe i Värnamo. En tingslada, en enklare träbyggnad, uppfördes 1611. Tinget flyttade 1782 till ett nybyggt tingshus. Huset låg vid en vägkorsning (numera vid en av infarterna till Värnamo). Byggnaden brann ned 1829. Ett nytt tingshus uppfördes dock under 1830-talet på samma fastighet som det tidigare huset. År 1905 flyttade häradsrätten in i ännu ett nybyggt tingshus. Det var beläget vid Kyrktorget, nära stadshuset och kyrkan.³

Västbo härad hade till en början sin tingsplats i Ölmostad i Reftele socken. Ett tingshus uppfördes på platsen 1655, och det flyttades närmare byn 1683. Det nya tingshuset var dock dåligt uppfört, bland annat läckte taket och buktade. Huset flyttades ytterligare en gång, 500 meter österut, på 1800-talet. Ett helt nytt tingshus i trä uppfördes 1847, men brann ned nästan omedelbart. Man återuppförde emellertid genast byggnaden på samma plats. Ölmostad var rätts tingsstad fram till 1904 då häradsrätten flyttade till Reftele. Ett nytt tingshus hade uppförts där 1903-04. Byggnaden låg i en stor trädgård i centrum av samhället.⁴ Tingshusen i Värnamo (1905) och Reftele (1904) hade samma arkitekt: byggmästaren John Johnsson.

Från slutet av 1940-talet hade den offentliga sektorn, och därmed kommunerna, fått allt fler uppgifter: skolan hade byggts ut, socialvården och bostadsbyggandet likaså, för att inte glömma all teknisk service i form av el, avlopp och vatten. I början av 1950-talet genomfördes den så kallade storkommunreformen, och de allra minsta kommunerna försvann. Syftet med reformen var skapa logiska och rationella kommunindelningar. De borgerliga kommunerna skulle vara så pass stora att de kunde erbjuda den service som samhället kunde förvänta sig. Även domsagoindelningen påverkades av kommunförändringarna och rationaliserades. Domkretsarna blev betydligt större än vad de hade varit tidigare.⁵ Ytterligare reformer genomfördes på 1960- och 70-talen, då bland annat det gamla stadsbegreppet försvann. År 1965 förstatligades rådhusrätterna. I början av 1970-talet trädde även den nya underrättsreformen i kraft. Häradsrätterna och rådhusrätterna försvann och ersattes av tingsrätter. Tingshusbyggnadsskyldigheten upphörde vid samma tidpunkt. Värnamo tingsrätt bildades 1971. Tingsställena låg fortsatt i Värnamo, som dessutom hade kansli, och Reftele.⁶

1 K.Br. den 23/4 1779, Almquist Jan Eric *Lagsagor och domsagor i Sverige: med särskild hänsyn till den judiciella indelningen* Norstedt Stockholm 1954 s. 356.

2 SFS 1947:679.

3 Lundqvist, Anna Värnamo – se staden, Värnamo 1992, s. 3 och 7.

4 Refteleboken : Reftele, Ås och Kållerstads socknars historia, Reftele 1976, s. 268-279.

5 Östbo och Västbo domsaga omfattade efter kommunreformen i början av 1950-talet följande område: Byarums, Gnosjö, Anderstorps, Villstads, Burseryds, Hylte, Unnaryds, Reftele, Forsheda, Bredaryds, Bors, Rydaholms och Klevshults landskommuner, Gisalveds köping samt Värnamo stad (SFS 1951:11).

6 Värnamo tingsrätts domkrets omfattade 1917 de kommuner som ingick i Östbo och Västbo domsaga (SFS 1969:676). Idag, efter ytterligare kommunsammanslagningar på 1970-talet, omfattar Värnamo tingsrätts domkrets Gisalved, Gnosjö, Vaggeryd samt Värnamos kommuner (jfr SFS 1982:996 och 1995:496).

Ordinarie domare**Lagmän i Värnamo tingsrätt**

Malte Nilsson	fullm. 30.12.1963	1971-1981
Stig Wenker	fullm. 27.8.1981	1981-1998
Peter Brusewitz		1998-

Rådmän i Värnamo tingsrätt

Åke Gisby		1971-1975
Åke Holm		1976-1981
		1981-

Västbo

Domsagotillhörighet:	1680–1779	Med Östbo och Sunnerbo härad
	1779–1970	Med Östbo härad ⁷

Tingsplatser:	1680-1904	Ölmestad i Reftele socken
	1904–1970	Reftele

Häradshövdingar (enligt tingsrättens uppgifter finns även en förteckning över äldre häradshövdingar):

Nils Lindegren	fullm. 18.12.1680	1680-1681
Samuel Fougman	fullm 8.4.1681	1681-1684†
Hans Berghman	jfr s 339	1684-1702
Daniel Dreffling (adlad Lillienberg)	fullm. 24.12.1702	1702-1723†
Carl Gustaf Beckman	fullm. 28.8.1723	1723-1726
Bengt Bergius	fullm. 5.3.1726	1726-1730†
Lars Barck	fullm. 14.12.1730	1730-1753†
Carl Gustaf Carlberg	fullm. 9.5.1755	1755-1763
Joachim Wetterberg	fullm. 23.11.1763	1763-1775†
David Lillienberg	fullm. 13.12.1775	1775-1787
Adam Wallquist	fullm. 23.1.1787	1787-1789
Adam Jordan Kröger	fullm. 17.3.1789	1789-1805
Carl Hadders	fullm. 26.9.1805	1805-1812
Johan Christoffer Lemchen	fullm. 14.8.1812	1812-1853†
Johan Fredrik Ekenman	fullm. 21.2.1855	1855-1883†
Per Gustaf Runbäck	fullm. 28.9.1883	1883-1896†
Johan Arvid Lilliesköld	fullm. 9.7.1896	1896-1919
Gustaf Kinnander	fullm. 31.8.1920	1920-1945
Frithiof Folkard von Scherling	fullm. 29.6.1945	1945-1963
Malte Nilsson	fullm. 30.12.1963	1963-1970

Östbo härad

Domsagotillhörighet:	1680–1799	Med Västbo och Sunnerbo härad
	1799–1970	Med Västbo härad ⁸

⁷ Se fotnot under Östbo härad

⁸ Domsagan benämndes Östbo och Västbo domsaga och var till och med 1947 uppdelad i två tingslag. Därefter utgjorde den ett tingslag.

Tingsplatser: 1680–1970 Värnamo

Häradshövdingar:

Nils Lindegren	fullm. 18.12.1680	1680-1681
Samuel Fougman	fullm. 8.4.1681	1681-1684†
Hans Berghman	jfr s 339	1684-1702
Daniel Dreffling (adladLillienberg)	fullm. 24.12.1702	1702-1723†
Carl Gustaf Beckman	fullm. 28.8.1723	1723-1726
Bengt Bergius	fullm. 5.3.1726	1726-1730†
Lars Barck	fullm. 14.12.1730	1730-1753†
Carl Gustaf Carlberg	fullm. 9.5.1755	1755-1763
Joachim Wetterberg	fullm. 23.11.1763	1763-1775†
David Lillienberg	fullm. 13.12.1775	1775-1787
Adam Wallquist	fullm. 23.1.1787	1787-1789
Adam Jordan Kröger	fullm. 17.3.1789	1789-1805
Carl Hadders	fullm. 26.9.1805	1805-1812
Johan Christoffer Lemchen	fullm. 14.8.1812	1812-1853†
Johan Fredrik Ekenman	fullm. 21.2.1855	1855-1883†
Per Gustaf Runbäck	fullm. 28.9.1883	1883-1896†
Johan Arvid Lilliesköld	fullm. 9.7.1896	1896-1919
Gustaf Kinnander	fullm. 31.8.1920	1920-1945
Frithiof Folkard von Scherling	fullm. 29.6.1945	1945-1963
Malte Nilsson	fullm. 30.12.1963	1963-1970